

İCRA İFLAS YASASI'NDAKİ BANKALARA İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜMLER (m.68b, m.150a, m.150i)*

İ. Halil ASİLBAY**

I. GİRİŞ

1988 yılında İcra İflas Yasası'nda yapılan bir değişiklikle, bu Yasa'ya 68b ve 150i maddeleri eklenmiş; böylelikle borçlu cari hesap, kredi ve ipotek sözleşmeleri için özel hükümler öngörülmüştür. Özellikle kredi sözleşmeleri ile üst sınır ipoteklerine dayalı icra takiplerinde alacaklı tarafa önemli kolaylıklar sağlayan bu hükümler, uygulamada beklenen ölçüde yer bulamamış; bir anlamda da değişiklikle hedeflenen amaca ulaşılamamıştır. Kanımca gerek öğreti¹ gerekse Yargıtay kararları da bu hükümlerin kabul görüp yerleşmesine -yeterince- yardımcı olamamışlardır.

Böyle bir incelemenin amacı ise, bu hükümlerin alacaklıya (bankalara) sağlayacağı yararları kısaca sıralamak ve hukuksal yaşama geçmesine kendi ölçeğinde katkı sağlamaktır.

II. İCRA İFLAS YASASI'NIN 68b, 150a ve 150i MADDELERİ

A. Kredi Sözleşmelerine Dayanan İlamsız İcra Takipleri (m.68b)

1. Madde Metni

Borçlu Cari Hesap veya Kısa, Orta, Uzun Vadeli Kredi Şeklinde İşleyen Kredilerde İtirazın Kesin Olarak Kaldırılması

MADDE 68b - (Ek: 3494 - 9.11.1988)

Borçlu cari hesap veya kısa, orta ve uzun vadeli kredi şeklinde işleyen kredilerde krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirttiği adresine, borçlu cari hesap sözleşmesinde be-

---

* *Mühür Dergisi'nin Ağustos 1999 sayısında yayımlanmış ve 01 Temmuz 2009 tarihinde gözden geçirilerek, bazı küçük düzeltmeler yapılmıştır.*

** *Sosyal Güvenlik Kurumu Avukatı*

¹ Sözelimi Prof. Dr. Baki KURU'nun, son baskısı 1988 yılında yapılan 4 ciltlik "İcra ve İflas Hukuku" adlı eserinde ne yazık ki 68b maddesine hiç yer verilmemiş; değişikliktan önce yürürlükte olan Bankalar Yasası'nın 90/IV maddesine kısaca değinilmekle yetinilmiştir.

İrtilen dönemleri veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takip eden onbeş gün içinde bir hesap özeti noter aracılığı ile göndermek zorundadır. Sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi ancak noter aracılığı ile krediyi kullandıran tarafa bildirildiği takdirde hüküm ifade eder.

Süresi içinde aldığı hesap özeti muhtevasına, alındığından itibaren bir ay içinde itiraz etmeyen krediyi kullanan taraf, hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcunu ödedikten sonra dava edebilir.

Kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili süresinde itiraz edilmemiş hesap özeti ile krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar bu Kanunun 68'inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen belgelerden sayılırlar. Krediyi kullanan taraf, itiraz etmediği hesap özeti dayandığı belgelerde kendisine izafe edilen imzayı kabul etmiş sayılır. Bu hüküm bu Kanunun 150/a maddesinin söz konusu olduğu hallerde de aynen uygulanır.

2. Alacaklıya Sağladığı Haklar

Kredi sözleşmeleri kayıtsız, koşulsuz, açık bir borç ikrarı (*kabulü*) içermediklerinden İcra İflas Yasası'nın 68. maddesinde sayılan nitelikleri taşımazlar. Dolayısıyla kredi sözleşmelerine dayanılarak başlatılan (*ilamsız*) icra takiplerine borçlunun itirazı halinde, itirazın icra tetkik merciinde kaldırılması ve takibin devamına karar verilmesi olanaklı değildir. İtirazın iptali talebiyle genel mahkemelere başvurulması halinde ise, gerek bu davanın sonuçlanmasının zaman alması, gerekse davalı tarafından uzatılması olasılığı bulunması nedeniyle, başlatılan icra takibi uzun süre sürünceme de kalabilir; %40 inkâr tazminatının varlığına karşın kötü niyetli borçluların itiraz yoluyla takibi durdurup süre kazanmalarına yol açabilmektedir.

İşte yukarıda metni verilen hükümle, kredi sözleşmelerinin 68. maddesindeki belgelerden sayılmasına olanak tanınmış; böylelikle alacaklının icra tetkik merciinden itirazın kaldırılmasını talep etmesinin yolu açılmıştır. Hiç kuşku yok ki icra tetkik merciinin dar görevli olması; sadece "*inceleme*" yapması ve bir anlamda da "*uzmanlaşmış*" bir yargı organı olması nedeniyle buradan "*itirazın kaldırılması*" kararı alınması, genel mahkemelere oranla daha kısa sürede olacak; dolayısıyla itirazla duran takibin fazla sürüncemede kalmadan tekrar başlaması sağlanacaktır.

3. Uygulanma Koşulları

a. *Alacak, Borçlu Cari Hesap ya da Kredi Sözleşmesinden Doğmuş ve Buna İlişkin Bir Hesap Özeti Çıkarılmalıdır*

Bu hükmün uygulanabilmesi için öncelikle borçlu cari hesap sözleşmesi ya da kredi sözleşmesi ve bundan doğmuş bir alacak olmalıdır.

Bu sözleşmelere dayanılarak hazırlanacak hesap özeti ise, hazırlan-

dığı tarih itibarıyla borç bakiyesini gösterdiği gibi, istenirse kredi sözleşmesinin ilgili hükmüne dayanılarak kredinin kapatılması için de kullanılabilir. Bu durumda borç tümüyle muaccel (*talep edilebilir*) hale gelecektir. Her ne kadar hesabın kat edilmesine (*kesilmesine*) maddede yer verilmemişse de borcun bir kısmını muaccel hale getiren hesap özetinin, tümünü muaccel hale getireceğinden de kuşku etmemek gerekir. Kaldı ki anılan Yasa'nın 150'nci maddesi hükmü kıyasen uygulanarak da bu sonuca ulaşılabilecektir.

Diğer yandan madde metninde yalnızca borçludan söz edilmişse de kredi sözleşmesini müteselsil borçlu ve kefil sıfatıyla imza edenler için de bu hükmün uygulanması ve onlara da hesap özetinin gönderilmesi gerekmektedir.

b. *Hesap Özeti, Sözleşmede Kararlaştırılan Dönemleri İzleyen 15 Gün İçinde Borçlunun Sözleşmede Belirttiği Adresine Gönderilmelidir*

Kredi sözleşmelerinde süre belirlenirken, uygulamada “*karşılıklar genelgesi*” olarak adlandırılan tebliğ² hükümlerinde yer alan 30 günlük süre dikkate alınmadan sözleşmede belirlenmiş faiz tahakkuk dönemini izleyen **15 gün** içinde, hesap özetinin borçluya gönderilmesi gerekmektedir.

c. *Hesap Özeti Borçluya Noter Aracılığı İle Gönderilmelidir*

Hesap özetinin hüküm ifade edebilmesi için mutlaka noter aracılığıyla gönderilmesi gerekmektedir. Başka yollarla hesap özeti borçluya tebliğ edilmiş olsa bile bu geçerli olmayacaktır.

d. *Hesap Özeti, Sözleşmede Belirtilen Adrese Gönderilmelidir*

Hesap özetinin gönderileceği adresin ilk fıkrada açıkça belirtilmiş olmasına karşın sözleşmede birden çok adres bulunması ya da belirtilen adrese tebliğ yapılamaması halinde nasıl bir yol izleneceği konusunda ise incelenen madde metninde bir hüküm bulunmamaktadır. Yargıtayın eleştiriye açık bir kararında, sözleşmede birden çok adres gösterilmiş olması halinde, bu adreslerden biri değişmiş ve yeni adres alacaklıya bildirilmemiş dahi olsa bundan borçlunun sorumlu tutulamayacağına; diğer adresine tebligat yapılmasının gerekeceğine hükmedilmiştir. Bu karara göre, sözleşmede birden çok adres bulunması halinde tebligat sağlanıncaya kadar bu adreslerin tümüne hesap özeti göndermek gerekecektir.

Sözleşmede belirtilen adres ya da adreslere tebligat yapılamaması halinde ise kanımca Tebligat Yasası'nın 35'inci maddesini uygulama ya da ilan edilen tebligat yoluna başvurma olanağı yoktur. Zira maddenin açık ifade-

---

² 17 Şubat 1998 tarih ve 23261 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

sinden anlaşılacağı üzere, adres değişikliği usulüne uygun biçimde (*noter aracılığıyla*) alacaklıya bildirilmedikçe hüküm ifade etmeyecek; yani borçlu kendisine hesap özeti tebliğ edilememesini itiraz olarak ileri süremeyecektir.

e. *Borçlu, Hesap Özeti Aldığı Tarihten İtibaren 30 Gün İçinde Hesap Özeti İçeriğine İtiraz Etmemiş Olmalıdır*

Ne yazık ki maddenin alacaklıya sağladığı tüm hak ve kolaylıkları tamamen ortadan kaldıran bu hükmün konuluş amacını anlamak olanaklı değildir. Gerçekten de borçlu hesap özeti itiraz ettiği takdirde gerek hesap özeti, gerekse kredi sözleşmesi 68. maddede belirlenen nitelikleri taşıyamayacak dolayısıyla, borca itiraz edilmesi halinde icra tetkik merciine başvurulamayacaktır. Hâlbuki 150ı maddesindeki hükme paralel olarak hesap özeti ne yapılmış itirazı da icra tetkik merciinin inceleyebileceği öngörülebilirdi.

B. İpotek Sözleşmelerine Dayanılarak Başlatılan İcra Takipleri (m.150a, m.150ı)

1. İpotek Sözleşmeleri Hakkında Genel Bilgi

İpotek sözleşmeleri³ kayıtsız, koşulsuz bir borç ikrarını içerebilecekleri gibi ileride doğması olası bir hak ya da alacağın teminatı olarak da yapılabilirler. İkinci tür ipotek sözleşmelerinde alacak miktarı belli olmadığından, ipoteğin teminat oluşturacağı üst sınır (*azami, maksimal*) bir miktar belirlenip sözleşme bu miktar üzerinden yapılır; dolayısıyla ipotek borçlusunun sorumluluğu da bu miktarla sınırlı olur. Bu sorumluluğun temerrüt halinde dahi değişmeyeceğine (*artmayacağına*) hükmeden birçok Yargıtay kararını ise, gerek yasal bir hükme dayanmadığı, gerekse çıkarlar dengesini borçlu lehine bozduğu daha önemlisi bir anlamda ipotek borçlusunun temerrüdünü yaptırımsız bırakarak adeta onu temerrüde zorladığı için doğru bulmuyoruz.

İpotek sözleşmelerine dayanılarak başlatılacak takipler, sözleşmesinin niteliğine göre değişiklik gösterir. Buna göre, eğer alacaklının elindeki sözleşme kayıtsız, koşulsuz bir borç ikrarı içeriyorsa bu halde İcra İflas Yasası'nın 149. maddesi uyarınca borçluya bir icra emri gönderilir. Bu icra emrinde borcun 30 gün içinde ödenmesi; borç ödenmez ya da icranın geri bırakılması kararı⁴ getirilmezse alacaklının taşınmazın satışını isteyeceği ihtarı yer alır. Görüldüğü gibi burada, borçlu itiraz hakkına sahip olmadığı-

³ Uygulamada *resmi senet* olarak adlandırılmaktadır.

⁴ İcra emrinin geri bırakılması kararı alınabilmesi için İcra İflas Yasası'nın 33. maddesinde yazılı koşulların gerçekleşmiş olması gerekir. Bu nedenle böyle bir kararın alınması zor olduğu gibi, bu kararı almak için dava açılması da icra takibini etkilemeyecektir.

dan aleyhindeki icra takibini durduramayacaktır. Bu takip yolu öğretide “*ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip*” olarak adlandırılmıştır.

Alacaklının elindeki ipotek sözleşmesi kayıtsız, koşulsuz borç ikrarı içermeyen, bir üst sınır ipoteğiye bu halde borçluya icra emri gönderilemeyecek, ancak ödeme emri gönderilebilecektir. Anılan Yasa'nın 149b maddesine göre düzenlenen bu ödeme emriyle, borçluya 7 gün içinde borca itiraz ederek takibi durdurma olanağı tanınmıştır. Bu takip yolu ise öğretide “*ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip*” olarak adlandırılmıştır.

Bankacılık uygulamasında ipotek sözleşmeleri üst sınır ipoteği biçiminde olduğundan, bunlara dayanılarak başlatılacak icra takiplerinde borçluya ödeme emri gönderilmesi gerektiği açıktır. Ne var ki bu takip yolunda yukarıda açıklandığı üzere borçlunun itirazı ile takip durmakta, itiraz kaldırılıncaya kadar ipotekli taşınmazın satışıyla ilgili hiçbir işlem yapılamamaktadır. Ancak burada alacaklı, kredi sözleşmelerine dayanan ilamsız takip yolundan ayrı olarak -elinde ihtarname olmasa dahi- icra tetkik merciinden itirazın kaldırılmasını talep edebilecektir.(*m.150a*)

Buna karşın elinde 150ı maddesinde koşulları belirlenmiş bir belge (*ihhtarname*) bulunan alacaklı dilerse borçluya icra emri gönderilmesini sağlayabilecektir. Gerçekten de 1988 yılında Yasa'ya eklenen 150ı maddesiyle, alacaklının elinde üst sınır ipoteği biçiminde bir belge olsa bile maddede öngörülen koşulları taşıyan bir ihtarnamenin borçluya gönderilmiş olması koşuluyla alacaklıya karşı yukarıda sözü edilen “*ilamlı*” takibi başlatabilecek; böylelikle borçlunun takibi uzatma girişimi kesin biçimde önlenmiş olacaktır.

Özetlemek gerekirse, elindeki ipotek belgesi üst sınır ipoteği olan alacaklı, 150ı maddesine göre gönderilmiş bir ihtarnameye de sahipse ipotek borçlusu hakkında “*ilamlı*” takip yapabilecektir. Eğer alacaklı ihtarname göndermeden doğrudan icra takibine başlar; ancak söz konusu takip borçlunun itirazı ile durursa bu halde de ihtarname olmamasına karşın icra tetkik merciinden itirazın kaldırılması istenebilecektir.

2. İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla “İlamsız” Takip (*m.150a*)

a. *Madde Metni*

İtirazın İncelenmesi Usulü ve Hükümleri

MADDE 150a - (Değişik: 538 - 18.2.1965)

Ödeme emrine itiraz hakkında 62'den 72'inci maddeye kadar olan hükümler uygulanır. Ancak,

1. İpotek, bir cari hesap veya işleyecek kredi vesaire gibi bir mukavelenin teminatı olarak verilmişse, tetkik mercii bu mukavele ve bununla ilgili sair belge ve makbuzları 68'inci maddedeki esaslara göre

incelemek yetkisini haizdir.

2. İtirazın kaldırılması kararının temyizi halinde 149a maddesinin son fıkrası hükmü kıyasen uygulanır.

b. *Genel Bilgi ve İtiraz*

Bankalar açısından pek uygulanma olanağı kalmayan bu hüküm, aşağıda anlatılacak 150ı maddesi ile bir anlamda zımnen ilga edilmiştir. Gerçekten de elindeki ipotek sözleşmesi kayıtsız, koşulsuz bir borç ikrarı içermeyen alacaklı (*banka*), borçlunun itirazı ile duracak bir ilamsız takip yapıp sonra da bu hükümden yararlanarak itirazı kaldırmakla uğraşmak yerine, 150ı maddesine göre bir hesap özeti göndererek ilamlı takip yapmasına olanak verecek bir belgeye sahip olmayı; dolayısıyla yapacağı böyle bir takiple borçlunun itirazını tümüyle ortadan kaldırmayı tercih edecektir.

Ne yazık ki uygulamada, 150ı maddesindeki koşulları taşıyan bir (*belgeye*) ihtarnameye sahip olduğu halde ilamsız icra takibi yapılmakta, borca itiraz halinde ise bu hükümden (*m.150a*) yararlanıp itirazın icra tetkik merciinde kaldırılması yerine, genel mahkemelerde itirazın iptali davası açılmaktadır.

Sonuç olarak, ihtar çekmeyi ihmal ederek böyle bir takip yolunu seçen alacaklı, borçlunun itirazının kaldırılması için icra tetkik merciine başvurabilecek; burada yapılan incelemede ipotek sözleşmesi ile banka kayıt ve defterleri 68. maddede nitelikleri belirtilen belgelerden sayılacaktır.

3. İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla “İlamlı” Takip (*m.150ı*)

a. *Madde Metni*

Borçlu Cari Hesap veya Kısa, Orta, Uzun Vadeli Kredi Şeklinde İşleyen Nakdi Kredileri ve Gayri Nakdi Kredileri Teminen Alman İpotekler

MADDE 150ı - (Ek:3494 - 9.11.1988)

Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi veya gayri nakdi krediyi kullandıran tarafın ibraz ettiği ipotek âkit tablosu kayıtsız ve şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva etmese dahi, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafa ait cari hesabın kesilmesine veya kısa, orta, uzun vadeli kredi hesabının muaccel kılınmasına ilişkin hesap özeti veya gayri nakdi kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin noter marifetiyle krediyi kullanan tarafa gönderildiğine dair noterden tasdikli bir sureti icra müdürüne ibraz ederse icra müdürü bu Kanununun 149’uncu maddesi uyarınca işlem yapar. Şu kadar ki, krediyi kullanan tarafın noter marifetiyle sekiz gün içinde bu hesap özetine veya gayri nakdi kredi nedeniyle tazmin talebine itiraz etmiş olduğunu ispat etmek suretiyle tetkik merciine şikâyette bulunmak hakkı saklıdır. Bu takdirde krediyi kullandıran taraf bu Kanunun 68/b maddesi çerçevesinde alacağını diğer belgelerle ispatlayabiliyorsa kre-

diyi kullanan tarafın şikâyeti reddedilir.

b. *Alacaklıya Sağladığı Haklar*

Yukarıda da açıklandığı gibi bu maddeyle ipotek takiplerinde alacaklının durumu kuvvetlendirilmiş; borçlunun itiraz hakkı elinden alınarak ipotek sözleşmesine bir anlamda “*ilam*” niteliği kazandırılmıştır.

Gerçekten de bu hükme göre bankalar tarafından başlatılacak ipotegeye dayalı tüm icra takiplerinin “*ilamlı*” takip biçiminde olması; yani borçluya icra emri gönderilmesi olanaklıdır. Şöyle ki alacağı ipotekle temin edilmiş banka, hazırladığı bir hesap özetini noter aracılığıyla borçluya göndermek suretiyle elindeki ipotek belgesine –bir anlamda– ilam niteliği kazandıracak; böylece bu takip yoluna kolayca başvurabilecektir. Esasen böyle bir olanağa karşın halen uygulamada, ilamsız icra yolunun seçilerek borçluya itiraz hakkı verilmesi dahası bu itirazı icra tetkik merciinde kaldırmak yerine, itirazın iptali yoluna başvurulması pek anlaşılır bir yaklaşım değildir.

c. *Uygulanma Koşulları*

aa. Alacak Borçlu Cari Hesap ya da Kredi Sözleşmesinden Doğmalı ve Buna İlişkin Bir Hesap Özeti Çıkarılmalıdır

Yukarıda da belirtildiği gibi, bu hükümlerin uygulanabilmesi için öncelikle mevcut bir borçlu cari hesap ya da kredi sözleşmesinin olması gerekmektedir. Bu maddeye göre hazırlanacak hesap özeti ise 68b maddesinden farklı biçimde, bir döneme ilişkin alacağın muaccel hale getirilmesi yerine hesabın tümüyle kat edilmesine yöneliktir. Öte yandan hesap özeti gönderilmesi de yine 68b maddesinden farklı olarak herhangi bir süreye bağlanmamıştır.

bb. Hesap Özeti Borçluya Noter Aracılığı İle Gönderilmelidir

Yukarıda değinildiği gibi hesap özeti geçerli olabilmesi için mutlaka noter tarafından onaylanıp gönderilmesi gerekir.

d. *İpotek Borçlusunun 3. Kişi Olması ve İtiraz*

İpotek borçlusunun 3. kişi olması halinde ise kanımca ona da hesap özeti gönderilmelidir. Böylelikle hakkında başlatılması olası, bir icra takibini öğrenen 3. kişinin takip başlamadan önce borcu kapatması olasılığı göz ardı edilmemiş olacaktır.

Hesap özetine itiraz edilmesi halinde ise bu itiraz borçlu hakkında icra takibi yapılmasına engel olmayacak; ancak borçlu bunu icra tetkik merciine şikâyet yoluyla götürebilecektir. Kuşkusuz bu şikâyetin dinlenebilmesi için itirazın yasal süre olan 8 günde yapılmış olması gerekmektedir.

III. SONUÇ

İcra İflas Yasası'nda bankalar için özel düzenlemeler öngören hükümlerin, genel hatlarıyla kısaca incelendiği bu çalışmada, banka alacaklarının tahsilini kolaylaştırmayı ve çabuklaştırmayı sağlamaya yönelik hükümlerin uygulamada yeterince bilinip uygulanmadığının üzerinde durulmuş; ipotekle temin edilmiş alacakların tahsilinin zor ve uzun bir süreç olmasının aslında bu hükümlerin uygulanmamasından kaynaklandığına; özellikle de kötü niyetli borçluların takibi uzatmaya yönelik itiraz haklarının tamamen ortadan kaldırdığına dikkat çekilmiştir.

Sonuç olarak, bu hükümlere ilişkin uygulamaya yönelik kısa açıklamalarla uygulayıcılara yol gösterilerek yardımcı olunmaya çalışılmıştır.